

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (30 5)

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>03 Гуманітарні науки</i>
Спеціальність	<i>032 Історія та археологія /</i>
Освітня програма	<i>Історія</i>
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 рік підготовки осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кредити ЄКТС/ 150 год. (лекції – 28 год.; семінарські заняття – 14 год.; реферат – 10 год.; самостійна робота здобувача (СР) – 108 год.)</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен, реферат</i>
Розклад занять	<i>Розклад занять розміщено за посиланням https://rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: Зав. каф. історії, д.і.н., професор Костишева Світлана Олександрівна, 097-466-42-91; kostilyeva.svitlana@lil.kpi.ua; Семінарські: Зав. каф. історії, д.і.н., професор Костишева Світлана Олександрівна, 097-466-42-91; kostilyeva.svitlana@lil.kpi.ua</i>
Розміщення курсу	<i>Курси розміщені на дистанційній платформі «Сікорський» із застосуванням платформ Google classroom:</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

«Теорія і методологія історичних досліджень» - є фундаментальною навчальною дисципліною, що належить до нормативних освітніх компонентів циклу навчальних дисциплін для здобуття глибоких знань зі спеціальності загальної підготовки доктора філософії з ОНП «Історія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Метою навчальної дисципліни – ознайомлення здобувачів з методами та принципами наукового пізнання та стратегії історичної методології у контексті еволюції суспільної свідомості та динаміки ціннісних пріоритетів.

Предметом навчальної дисципліни «Теорія і методологія історичних досліджень» є здобуття глибоких знань зі спеціальності. Її вивчення передбачає реалізацію низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, сприяє формуванню загальної і дослідницької культури, забезпечує теоретико-методологічну зрілість майбутніх істориків.

Відповідність програмних компетентностей та результатів навчання. Навчальна

дисципліна, як компонент освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії **забезпечує**

Інтегральну компетентність – Здатність визначати та розв'язувати складні науково-теоретичні та практичні, соціально значущі комплексні проблеми у галузі історії та археології на основі сучасної методології та джерел, що передбачає глибинне переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, впровадження сучасних досягнень історичної науки у професійну практику та/або науково-педагогічну діяльність.

Загальні компетентності (soft skills):

ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, системного наукового мислення на основі загального культурного кругозору та фахових компетентностей історика-дослідника
ЗК 2	Здатність до генерування нових знань при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, розв'язання актуальних наукових та соціокультурних проблем
ЗК 3	Здатність проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей, синтезувати теоретичні знання (концепції) з результатами власних досліджень

Фахові компетентності:

ФК 1	Здатність самостійно організовувати науково-дослідницьку діяльність, генерувати нові ідеї та аналітичні підходи при створенні власних дослідницьких програм і проектів, використовуючи сучасні теорії, методи та інформаційнокомунікаційні технології.
ФК 2	Здатність до опанування та активного використання у власних дослідженнях методологічних практик, що базуються на різних наукових школах та аксіологічних моделях.
ФК 3	Здатність до критично-оцінювального ставлення до історичної спадщини попередніх поколінь дослідників, їх досвіду, а також результатів сучасних досліджень, виявлення й аргументованої критики фальсифікованих і псевдонаукових розробок за спеціальністю історія та археологія
ФК 5	Здатність давати експертну оцінку науковим працям зі спеціальності історія та археологія, виконувати функції наукового керівника і консультанта, а також наукового редактора текстів зі спеціальності історія та археологія, співпрацювати з редакторами власних наукових робіт
ФК 8	Здатність планувати й організовувати роботу дослідницьких колективів для вирішення наукових та науково-освітніх завдань, а також реалізовувати колективні дослідницькі проекти

Програмні результати навчання:

ПРН 1	Уміти детально проектувати та переконливо представляти проект колективної науково-дослідної роботи для вирішення важливої проблеми в галузі
ПРН 2	Уміти на основі знань шукати й верифікувати різноманітні джерела, формувати з них джерельну базу достатню для вирішення конкретних дослідницьких завдань
ПРН 4	Вміти застосовувати передові концептуальні та методологічні знання з історії, археології та інших галузей історичної науки на межі міжпредметних зв'язків, загальні та спеціальні методи наукового пізнання для розв'язання історичних проблем
ПРН 5	Знати, враховувати й переосмислювати наявні історичні й джерелознавчі наукові концепції
ПРН 6	Уміти вдосконалювати наявні в межах області досліджень знання, застосовувати для цього історичний досвід.
ПРН 7	Уміти аргументовано оцінювати рівень досліджень, наявних в історичній галузі
ПРН 11	Знати сучасні концепції планування й організації історичних досліджень з урахуванням сучасних методів і засобів
ПРН 12	Уміти на основі знань завершити оригінальне наукове дослідження у формі структурованої дисертаційної роботи, забезпеченої необхідним науковим апаратом
ПРН 15	Уміння набувати знань, необхідних для саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, вміння нести відповідальність за навчання інших
ПРН 16	Знати та розуміти філософські концепції наукового світогляду, місце та роль науки у житті людини та її вплив на суспільні процеси.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

В структурно-логічній схемі ОНП підготовки фахівця третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти навчальна дисципліна «Теорія і методологія історичних досліджень» входить до переліку нормативних дисциплін, спрямованих на формування загальних та фахових компетентностей здобувача.

Пререквізити навчальна дисципліна викладається в 3 семестрі другого року навчання та має міждисциплінарний характер і вивчається на основі навчальних дисциплін: першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти таких як «Філософія», «Соціологія», «Всесвітня історія», «Політологія», «Історія України» та інші; з ОНП «Історія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «Історичне джерелознавство та архівознавство України».

Постреквізитами навчальна дисципліна забезпечує знання для наступних навчальних дисциплін з ОНП «Історія» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти «Педагогічна практика», «Наука і техніка в історії розвитку суспільства» та є доповненням для здобуття дослідницьких навичок і світоглядних засад майбутніх учених-істориків за темою дисертаційного дослідження / додатковою основою для підготовки розділів дисертаційної роботи.

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Методологія історичної науки як спеціальна історична дисципліна.
<i>Вступ</i>
<i>Тема 1.1. Сутність методології історичних досліджень як науки та навчальної дисципліни. Специфіка історичного пізнання.</i>
<i>Тема 1.2. Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії</i>
<i>Тема 1.3. Зародження та розвиток історичної думки. Особливості формування методології історії до кінця XVIII ст</i>
<i>Тема 1.4. Наукові школи методології історії XIX – початку XX століть</i>
<i>Тема 1.5. Новітні школи методології історії</i>
Розділ 2. Основи методологічні проблеми і принципи
<i>Тема 2.1. Проблеми об'єктивності історичного знання.</i>
<i>Тема 2.2. Наукове історичне дослідження та його складові</i>
<i>Тема 2.3. Принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу в історії.</i>
Розділ 3. Методи історичного дослідження
<i>Тема 3.1. Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні.</i>
<i>Тема 3.2. Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні.</i>

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення навчальної дисципліни та підготовки до лекційних, семінарських занять та самостійної роботи використовується: навчальний матеріал, що викладається на лекціях, базова та додаткова література, яку здобувач опрацьовує самостійно із застосуванням конспектів лекцій, інтернет-ресурсів та матеріалів Google classroom. За умов дистанційного навчання можна користуватися літературою, яка розміщена у електронному вигляді на університетських та зовнішніх носіях.

4.1 Базовою літературою

4.1 Базова література

1. Бойченко І. В. Філософія історії : підручник / І. В. Бойченко. – К. : Знання, 2000. – 723 с.
2. Горелов М. Є. Цивілізаційна історія України / М. Є. Горелов, О. П. Моця, О. О. Рафальський. – К.: Ексмо, 2005. – 632 с.

3. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л. Зашкільняк. – Львів : ЛДУ ім. Ів.Франка, 1999. – 224 с. .
4. Калакура Я. С. Українська історіографія: курс лекцій / Я.С. Калакура. – К.: Генеза, 2004. – 496 с. .
5. Стельмах С. Методологія історичної науки // Енциклопедія історії України. – Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2009.

4.2. Додаткова література

6. Бернгейм Э. Введение в историческую науку / Э. Бернгейм ; пер. с нем. В. А. Вейнштока, под ред. В. В. Битнера. – Изд. 2-е. – М. : URSS : Либроком, 2011. – 69 с. .
7. Берк П. Вступ. Нова історія: її минуле і майбутнє / П. Берк // Нові перспективи історіописання / за ред. П. Берка; [пер. з англ. Т. та А. Портнових ; наук. ред. Ю. Павленко]. – К. : Ніка-Центр, 2004. – С. 8–35.
8. Блок М. Апология истории или ремесло историка / М. Блок ; пер. Е. М. Лысенко, отв. ред., авт. примеч. А. Я. Гуревич. – 2-е изд., доп. – М. : Наука, 1986. – 254 с.
9. Боден Ж. Метод легкого познания истории = Methodus ad facilem Historiarum Cognitionem : научное издание / Ж. Боден ; пер., статья, примеч. М. С. Бобкова; Российская Академия Наук. – М. : Наука, 2000. – 412 с.
10. Гуревич А.Я. О кризисе современной исторической науки / А. Я. Гуревич // Вопросы истории. – 1991. – № 2–3. – С. 21–36.
11. Дройзен И. Г. Историка : лекции об энциклопедии и методологии истории / И. Г. Дройзен ; пер. с нем. Г. И. Федоровой под ред. Д. В. Складнева ; вступ. ст. И. М. Савельевой. – СПб. : Владимир Даль, 2004. – 583 с.
12. Дройзен И. Г. Очерк истории / И. Г. Дройзен // Дройзен И. Г. Историка : лекции об энциклопедии и методологии истории / И. Г. Дройзен ; пер. с нем. Г. И. Федоровой под ред. Д. В. Складнева ; вступ. ст. И. М. Савельевой. – СПб.: Владимир Даль, 2004. – С. 449–501.
13. Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2009. – 790 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Metodologiya_istorii (останній перегляд: 10.03.2018).
14. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В.М. Литвин, В. І. Гусєв, А.Г. Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа., 2002. – 430 с.
15. Ковальченко И.Д. Методы исторического исследования. – М.: Наука, 1987. – 438 с.
16. Космина В. Г. Цивілізаційний аналіз історії в світлі системної теорії Н. Лумана / В. Г. Космина // Український історичний журнал. – 2010. – № 1. – С. 165–178.
17. Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу : монографія / В. Г. Космина. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 310 с.
18. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник / Крушельницька О. В. – К.: Кондор, 2006. – 206 с.
19. Ланглуа Ш.-В. Введение в изучение истории / Ш.-В. Ланглуа, Ш. Сеньобос ; пер. с фр. А. Серебряковой ; Государственная публичная историческая библиотека России. – 2-е изд. / под ред. и со вступительной статьей Ю. И. Семенова. – М. : [Гос. публ. ист. библиотека], 2004. – 305 с.
20. Луман Н. Общество как социальная система / Н. Луман ; пер. с нем. А. Антоновского. – М. : Логос, 2004. – 232 с.
21. Марчук М.Г. Вільгельм Дільтей і філософія «духовно-наукового» знання / За гол. Ред. М.Марчука. – Чернівці: Черновецький нац. ун-т, 2011. – 231 с.
22. Медушевская О. М. Теория исторического познания : избр. произведения / О. М. Медушевская. – СПб. : Университетская книга, 2010. – 572 с.
23. Могильницкий Б. Г. Методология истории в системе университетского образования / Б. Могильницкий // Новая и новейшая история. – 2003. – № 6. – С. 3–17.
24. Орлов И. Б. «Новые истории» : от междисциплинарности к претензиям на статус парадигмы / И. Б. Орлов // Харківський історіографічний збірник. – 2010. – Вип. 10. – С. 85–96.

25. Поппер К. Р. Нищета историцизма / К. Поппер ; пер. с англ. С. А. Кудриной. – М. : Прогресс – ВІА, 1993. – 187 с.
26. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре : сб. / Г. Риккерт; пер. с нем. под ред. С. И. Гессена. – М. : Республика, 1998. – 413 с.
27. Стельмах С. «Відродження історизму?» : теоретичні проблеми історичної науки ХІХ ст. в зарубіжній історіографії /Сергій Стельмах // Історія та історіографія в Європі. – К. : 2004. – Вип. 3 : Історична наука як засіб політичної легітимації в Німеччині та в Україні у ХХ столітті. – С. 116–136.
28. Таран В. О., Зотов В. М., Резанова Н. О. Т 19 Соціальна філософія: Навч. посіб. Крушельницька О. В. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
29. Темірова Н. Р. Історія історичного знання: від зародження до статусу науки. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. – 132 с.
30. Тойнби А. Постижение истории / Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1990. – 730 с.
31. Тош Д. Стремление к истине : как овладеть мастерством историка / Дж. Тош : пер. с англ. М. Л. Коробочки. – М. : Весь Мир, 2000. – 296 с.
32. Уайт Х. Метаистория. Историческое воображение в Европе ХІХ века / Пер. с англ. Екатеринбург.: Изд. УГУ. 2002. – 528 с.
33. Фриман Э. Методы изучения истории / Э. Фриман ; пер. с англ. П. Николаева. – М. : URSS : Либроком, 2011. – 196 с.
34. Цикин В. А. Проблема смены гносеологической парадигмы / В. А. Цикин // Практична філософія. – 2004. – № 1. – С. 162–166.

4.3. Інформаційні ресурси

35. Методология истории. Понятия и категории. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ponjatija.ru/node/13406> (дата звернення 02.06.2025).
36. Методологічний інструментарій сучасної науки. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://buklib.net/books/30240/> (дата звернення 02.06.2025).
37. Методологічні акценти сучасної історичної науки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/16/demyanuk.php> (дата звернення 02.06.2025).
38. Зашкільняк Л.О. Періодизація в історії [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Periodyzatsiia_istorii (дата звернення 02.06.2025).

Навчальний контент

4. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Під час вивчення навчальної дисципліни (освітнього компонента) заплановано проведення 14 лекційних та 7 семінарських занять, написання реферату, експрес-контрольних робіт або творчих робіт під час дистанційного навчання на лекціях (3 робіт) та екзамену.

Під час навчання й для взаємодії з здобувачами застосовуються стратегії активного і колективного навчання, які визначаються такими:

1. Технологіями навчання:

- *особистісно-орієнтовані (розвиваючі) технології*, засновані на активних формах і методах навчання («мозковий штурм», ділові ігри, наукова дискусія, експрес-конференція, круглий стіл);
- *інформаційно-комунікаційні технології*, що забезпечують проблемно-дослідницький характер процесу навчання та активізацію самостійної роботи здобувачів (електронні презентації для лекційних занять, використання аудіо-, відео-підтримки навчальних занять). Розробка і застосування на основі комп'ютерних і мультимедійних засобів творчих завдань, доповнення традиційних навчальних занять засобами взаємодії на основі мережевих комунікаційних можливостей (інтернет-семінар). При дистанційному навчанні використовуються такі сервери відеоконференцій, як ZOOM та/або Goggle Meet, освітній вебсервіс Google Classroom на платформі «Сікорський», месенджери для комунікацій зі студентами, університетське програмне забезпечення Інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронний кампус».

2. Методами навчання:

Метод навчання	Рекомендовано при проведенні занять	
	Лекції	Семінар
Пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний метод (відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо))	+	+
Словесний метод (лекція, бесіда, інструктаж тощо)	+	+
Наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій)	+	+
Дискусійний метод	+	+
Ділова гра (метод активного творчого навчання)		+
Частково-пошуковий або евристичний метод (організація активного пошуку рішення поставлених пізнавальних завдань)		+
Метод проблемного викладу (до викладу матеріалу ставиться проблема, формується завдання на основі різних джерел і засобів. На занятті розглядається спосіб рішення задачі).		+
Дослідницький метод (самостійна пошукова робота з літературно-інформаційних джерел / завдань тощо та проведення аналізу матеріалу / завдання).		+

Відповідність методів навчання та оцінювання відображені в рейтинговій системі оцінювання, яка передбачає: експрес-контрольні, індивідуальне завдання (реферат) та екзамен.

Нижче наведено розподіл аудиторних годин за темами курсу, календарний план їх проведення, контрольні заходи та система оцінювання (в таблиці застосовані наступні скорочення: Л.- лекція, С. – семінар, СР – самостійна робота).

Назви розділів і тем	Лекція		Семінар		Опис занять	СР	Контрольні заходи
	Год	Тиж.	Год	Тиж.			
Розділ 1. Методологія історичної науки як спеціальна історична дисципліна							
Вступ. <i>Тема 1.1.</i> Сутність методології історичних досліджень як науки та навчальної дисципліни. Специфіка історичного пізнання.	2	1	2	2	Л.1. Сутність методології історичних досліджень як науки та навчальної дисципліни. Специфіка історичного пізнання.	0,5	
<i>Тема 1.2.</i> Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії.	2	1			Л. 2. Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії.	1,5	
<i>Тема 1.3.</i> Зародження та розвиток історичної думки. Особливості формування методології історії до кінця XVIII ст.	2	2			Л.3. Зародження та розвиток історичної думки. Особливості формування методології історії до кінця XVIII ст.	1	
					С.1. Місце і роль методології історії в системі історичних дисциплін. Суб'єктно-об'єктні відносини в історичній науці і специфіка історичного пізнання	6	
<i>Тема 1.4.</i> Наукові школи методології історії XIX – початку XX ст.	2	3	1,5	4	Л.4. Наукові школи методології історії XIX – початку XX ст.	1	
<i>Тема 1.5.</i> Новітні школи	2	3			Л.5. Новітні школи методології історії.	1	

Назви розділів і тем	Лекція		Семінар		Опис занять	СР	Контрольні заходи
	Год	Тиж.	Год	Тиж.			
методології історії.					С.2. Теорія історичного процесу	3	Робота на семінарі№2
Доповідь за темами до розділу 1			0,5	4	С.2. Доповідь за темою розділу 1	5	Доповідь та обговорення
Разом за розділом 1	10		4			19	
Розділ 2. Основи методологічні проблеми і принципи							
Тема 2.1 Проблеми об'єктивності історичного знання	2	4	2	6	Л.6. Проблеми об'єктивності історичного знання Ч.1	3	Експрес контроль за Розділом 1
	2	5			Л.7. Проблеми об'єктивності історичного знання Ч.2	1	
					С.3. Проблеми об'єктивності історичного знання	6	Робота на семінарі№3
Тема 2.2. Наукове історичне дослідження та його складові.	2	6	2	8	Л.8. Наукове історичне дослідження та його складові. Ч.1	1	
	2	7			Л.9. Наукове історичне дослідження та його складові. Ч.2	1	
					С.4. Наукове історичне дослідження та його складові.	6	Робота на семінарі№4
Тема 2.3. Принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу в історії	2	8	1,5	10	Л. 10. Принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу в історії	1	
					С.5 Принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу в історії	3	Робота на семінарі№5
Доповідь за темами до розділу 2			0,5		С.5. Доповідь за темою розділу 1	5	Доповідь та обговорення
Разом за розділом 2	10		6			27	
Розділ 3 Методи історичного дослідження							
Тема 1. Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні.	2	9	2	12	Л.11. Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні Ч.1	3	Експрес контроль за Розділом 2
	2	10			Л.12. Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні Ч.2	1	
					С.6. Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні.	6	Робота на семінарі№6
Тема 2. Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні.	2	11	1	13	Л.13. Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні. Ч.1	1	
	2	12			Л.14. Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні. Ч.2	3	Експрес контроль за Темою 3.1 – 3.2 (Ч.1)
					С.7. Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні.	3	Робота на семінарі№7
Доповідь за темами до розділу 3 та/або за темою дисертаційного дослідження			1	13	С.7. Доповідь за темою розділу 3 та за темою дисертаційного дослідження	5	Доповідь та обговорення
Разом за розділом 3	8		4			22	
Реферат			(2)	13	Захист реферату	10	реферат
Екзамен					За графіком	30	
Разом	28		14			108	

5.1 Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, завдання на СРЗ з посиланням на літературу)
1	<u>Сутність методології історичних досліджень як науки та навчальної дисципліни. Специфіка історичного пізнання</u> Предмет, завдання та функції навчальної дисципліни. Понятійний апарат та термінологія. Головні елементи історичного пізнання (об'єкт і предмет вивчення, суб'єкт пізнання (історика), методи і логіка дослідницької діяльності у процесі створення історичних знань, теоретичне осмислення історичних знань, їх структури, адекватності щодо реальності та соціальної значущості. Шляхи розумового конструювання гіпотетичної моделі змісту і способу розгортання людського буття. Взаємозв'язок методології історії з історіографією, джерелознавством, загальною історією, філософією. Розрізнення понять «філософія історії» та «методологія історії». Методологія історії: термінологічне значення, сутність поняття. Предмет, структура і функції методології історії. Формування методології історії в самостійну наукову дисципліну. Методологія – невід'ємна частина наукового пізнання. Дискусійні проблеми методології історії на сучасному етапі розвитку історичної науки. Культура методології, професійна майстерність і порядність Завдання на СРЗ 1. Визначте чим відрізняється методологія історії від філософії історії, від історіософії та історичної соціології [3, С. 5–8] https://westudents.com.ua/glavy/95325-rozdl-1-mstse-flosof-stor-v-sistem-svtoglyadnih-form-osyagnennya-storichnogo-protsesu.html
2.	<u>Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії</u> Сутність періодизації як раціонального способу впорядкування масиву емпіричної та теоретичної інформації за часовою протяжністю для розуміння історичного розвитку людства. Застосування різних критеріїв при визначенні підходів до періодизації – від фізично-календарного характеру (роки, десятиліття, століття, тисячоліття тощо) до рубежів, пов'язаних зі змінами форм господарювання, суспільних устроїв, мислення, ідеологій, способів комунікацій, екологічних трансформацій тощо. Світоглядні уявлення і способи інтерпретації історії. Дискусії щодо періодизації всесвітньої історії. Завдання на СРЗ 1. Охарактеризуйте «історичний час» як категорію та кількісну основу будь-якої періодизації. Наведіть конкретні приклади. [38, С.1-5]
3.	<u>Зародження та розвиток історичної думки. Особливості формування методології історії до сер. XVIII ст.</u> Початок історичної свідомості. Антична історіографія. Теологічна історія європейського середньовіччя. Історіографія європейського Ренесансу. Історична думка Бароко та Просвітництва. Формування раціонального світогляду. Ідеї критичної історіографії XVII ст. Філософська історія просвітництва. Світ ідей історіографії періоду романтизму. Завдання на СРЗ 1. Опишіть основні ідеї критичної історіографії XVII ст. та її вплив на історіописання на українських землях [3, С. 86–88].
4	<u>Наукові школи методології історії XIX – початку XX століть.</u> Позитивізм та соціологічна історія: трансформація на межі століть. Історико-соціологічні теорії початку XX ст. Критичний метод кантіанської філософії науки. І.Кант. Неокантіанство. Позитивістська та неопозитивістська методологія історичних досліджень. Марксистська школа методології історії. Діалектичний та історичний матеріалізм. Поширення німецьких історико-методологічних підходів в українській історіографії наприкінці XIX – початку XX ст.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, завдання на СРЗ з посиланням на літературу)
	Завдання на СРЗ 1. Опишіть соціальну історію В.Дільтея та М.Вебера. Покажіть відокремлення гуманітарного знання від природничого [3, С. 146–148; 21, С. 7–34].
5	<u>Новітні школи методології історії.</u> Методологічні підходи «нової історичної науки». Мікроісторія та історія повсякденності. Цивілізаційний підхід в методології історичних досліджень. Історія цивілізацій А.Д. Тойнбі. Проблеми вибору методологічного підходу. Модель методологічного синтезу. Методологія школи «Аналів» – нова історична наука. Абсолютний історизм Б. Кроче. Ідея історії Р.Д. Коллінгвуда. Нова історія. Тотальна історія Ф.Броделя. Наративізм. Завдання на СРЗ 1. Розкрийте нові тенденції в розвитку теоретичної історії другої половини ХХ ст. [3, С. 189–215].
6	<u>Проблеми об'єктивності історичного знання (Ч.1)</u> Загальні проблеми процесу пізнання. Етапи історичного пізнання. Історичне мислення. Можливість наукового пізнання минулого. Ретроспективність історичного пізнання. Комплексний характер вивчення історичного минулого. Поняття і категорії в історичному дослідженні. Історичні події та явища. Символи. Специфіка реконструкції об'єкта в історичному пізнанні. Сучасні дискусії з проблеми історичного пізнання. Завдання на СРЗ 1. Що розуміють під методологією історіографії [4. С. 25–35]. 2. Назвіть та охарактеризуйте основні періоди розвитку української історичної думки. [4, С.49–68]
7	<u>Проблеми об'єктивності історичного знання (Ч.2)</u> Проблема сенсу історії. Принципи та методи історичного пізнання. Єдність і багатоманітність суспільно-історичного процесу. Історичний прогрес, історична свідомість, історична пам'ять. Історичний процес як цілісність. Внутрішні чинники історії. Пошук оптимальних ідей організації суспільного життя. Проблема виживання людства та нові теоретичні дослідження. Схеми всесвітньо-історичного процесу. Цивілізаційний підхід як принцип поділу історії. Завдання на СРЗ 1. Розкрийте розуміння історичного процесу як множини цивілізацій [28. С. 28–40]. 2. В чому полягає сутність лінійного і нелінійного підходів до розуміння історії? [28, С. 41–48].
8	<u>Наукове історичне дослідження та його складові (Ч-1)</u> Поняття наукового історичного дослідження. Структурні елементи наукового історичного дослідження. Форми та методи наукового історичного дослідження. Актуальність наукового дослідження. Вибір об'єкта і постановка дослідницького завдання. Виявлення джерельно-інформаційної основи її рішення і розробка методів дослідження. Реконструкція досліджуваної історичної реальності і емпіричне її пізнання. Пояснення і теоретичне пізнання. Інструментарій для збору інформації. Завдання на СРЗ 1. Опишіть основні методи пошуку та збору наукової інформації [18, С. 160–164]. 2. В чому полягають особливості аналізу та інтерпретації історичної інформації [18, С. 165–172].
9	<u>Наукове історичне дослідження та його складові (Ч-2)</u> Поняття істини в історичному дослідженні та її критерії. Визначення істинності та цінності отриманого знання і його оцінка. Роль фактів в історичному дослідженні. Історичний подія та історичний факт – співвідношення понять. Історичні факти та їх класифікація. Класифікація

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, завдання на СРЗ з посиланням на літературу)
	історичних джерел. Пам'ятка, джерело, факт. Об'єктивно-суб'єктивна природа історичного джерела. Сучасний науковий апарат української історіографії. Історіографічний факт та історіографічний процес. Історична хронологія. Час астрономічний та час історичний. Систематизацію історичної хронології. Фактологічний та теоретичний матеріал дослідження. Апробація теми наукового дослідження. Культура мовлення і публічної презентації історичного наукового дослідження. Роль особистості вченого-історика в науці. Етика наукових досліджень. Завдання на СРЗ 1. Які критерії лежать в основі класифікації історичних документів [18, С. 155–160]. 2. Які форми обміну науковою інформацією вам відомі? [18. С. 175–177].
10	<u>Принципи історизму, об'єктивності, та ціннісного підходу в історії</u> Типологія історичних явищ. Унікальність і повторюваність в історичному процесі, причинна обумовленість. Єдність об'єктивного і суб'єктивного в історичному процесі. Наукові принципи вивчення історичних фактів. <u>Принцип історизму</u>. Взаємозв'язок і взаємообумовленість історичних фактів та явищ. Рівень наукового мислення. <u>Принцип об'єктивності</u>. Поняття «історичного факту». Об'єктивність та суб'єктивність історичного процесу. Роль суб'єкта в історичному процесі. Історичне явище або подія як сукупність позитивних і негативних проявів. Науковість історичного дослідження. <u>Принцип соціального підходу</u>. Суперечливість соціальної поведінки та традицій суспільства. Оцінка впливу соціальних груп та політичних партій на розвиток суспільного прогресу. <u>Принцип альтернативності</u>. Аналіз об'єктивних реалій і можливостей. Закономірність і випадковість в історичному процесі. Проблема альтернативності в історичному розвитку та історичному пізнанні Завдання на СРЗ 1. Доведіть що філософія історії є галуззю наукового пізнання [1, С. 183–186]. 2. Охарактеризуйте найбільш важливі спеціальні методи історичної науки та проілюструйте їх використання на прикладі власного наукового дослідження [13, С. 627].
11	<u>Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні (Ч-1)</u> <u>Історичний метод</u>. Можливості синхронного і діахронного вивчення історичної реальності «по горизонталі» і «по вертикалі». Значення історичного методу в пізнанні минулого. <u>Логічний метод</u> і його функції в історичному дослідженні. Абстрагування: способи і варіанти. Абстрактне і конкретне в процесі історичного пізнання. Класифікація і типологізація в історичних дослідженнях. <u>Системний підхід</u> і системний аналіз. Значення системності в історичних дослідженнях. Поняття системи, її будови та функціонування. Рівні ієрархії систем. Структурний і функціональний аналіз систем. Системний підхід в практиці конкретно-історичних досліджень. Завдання на СРЗ 1. Дайте класифікацію конкретно-наукових (емпіричних) методів дослідження та висвітліть їх методологічні прийоми [1]. 2. Визначте зміст науково-дослідних процедур та наведіть приклади їх застосування [1].
12	<u>Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні (Ч-2)</u> Проблеми моделювання в історичному дослідженні. Цілі моделювання, його етапи та типи моделі. Пояснювальні моделі. Досвід застосування моделювання в історичних дослідженнях. Дискусії з проблем моделювання в історії. Опис як спосіб вираження властивостей досліджуваних об'єктів в процесі історичного пізнання.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (перелік дидактичних засобів, завдання на СРЗ з посиланням на літературу)
	Завдання на СРЗ 1. Дайте характеристику основних складових структури методики досліджень теми [1].
13	<u>Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні (Ч-1)</u> <u>Історико-генетичний метод</u> : функції й характерні риси. Описовість, фактографізм і емпіризм. Направленість на причинно-наслідкові зв'язки, закономірності історичного розвитку. Форми історико-генетичного методу. Досвід застосування в конкретно історичних дослідженнях. <u>Історико-порівняльний метод</u> . Логічна основа методу. Пізнавальне значення і можливість порівняння як методу наукового пізнання. Аналогія як логічна основа історико-порівняльного методу. Відносність отриманих результатів. <u>Метод аналогії</u> в історичному дослідженні. Сутність методу. Пізнавальні можливості. Відносність отриманих результатів. Особливості застосування. Синхронний та діахронний метод історичного дослідження як методи виявлення суттєво-часових змін в історичній реальності. Проблема розкриття суттєво-просторової природи реальності. Завдання на СРЗ 1. Розкрийте роль історико-порівняльного методу в формуванні історичних концепцій [1]. 2. Розкрийте особливості застосування методів синхронного та діахронного аналізу в історичних дослідженнях [1].
14	<u>Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні (Ч-2)</u> <u>Історико-типологічний метод</u> . Типологізація як метод наукового пізнання. Особливості застосування історико-типологічного методу в історичних дослідженнях. <u>Історико-системний метод</u> . Системний характер історичного процесу. Каузальні і функціональні зв'язки в історичному процесі. Варіанти детермінованості в громадських системах. <u>Метод структурно-функціонального аналізу</u> . Сутність та особливості застосування методу в історичних дослідженнях. Нетрадиційні методи історичного дослідження: математичні методи і методи статистичного аналізу. Досвід їх застосування в конкретно історичних дослідженнях Завдання на СРЗ 1. Наведіть приклади застосування історико-системного підходу в історичних дослідженнях [1].

5.2. Семінарські заняття

Основні завдання циклу семінарських занять:

- мають за мету розвиток у здобувачів вміння працювати з історичною, суспільно-політичною, мемуарною та навчально-методичною літературою; вміння готувати виступи, формулювати та відстоювати свою позицію, приймати активну участь у дискусії.

№ з/п	Назва теми семінарського заняття	Год.
1	Місце і роль методології історії в системі історичних дисциплін. Суб'єктно-об'єктні відносини в історичній науці і специфіка історичного пізнання	2
2	Теорія історичного процесу.	1,5
	Доповідь за темою Розділу 1	0,5
3	Проблеми об'єктивності історичного знання	2
4	Наукове історичне дослідження та його складові	2
5	Принципи історизму, об'єктивності та ціннісного підходу в історії	1,5

№ з/п	Назва теми семінарського заняття	Год.
	Доповідь за темою Розділу 2	0,5
6	Загальнонаукові методи та їх місце в історичному дослідженні	2
7	Спеціально-наукові методи і їх роль в історичному дослідженні	1
	Доповідь за темою Розділу 3 та/або за темою дисертаційного дослідження	0

Платформа дистанційного навчання:

Для кращого засвоєння матеріалу навчальної дисципліни в період дистанційної роботи, використовується електронна пошта, месенджери, платформа дистанційного навчання «Сікорський» на основі системи Google Classroom та платформа для проведення онлайн-зустрічей Google Meet, за допомогою яких:

- спрощується розміщення методичних рекомендацій, навчальних матеріалів, літератури тощо;
- здійснюється зворотній зв'язок з здобувачами щодо навчальних завдань та змісту навчальної дисципліни;
- перевіряються і оцінюються виконані завдання;
- ведеться облік виконання здобувачами плану навчальної дисципліни, дотримання графіку подання індивідуальних завдань, експрес-контрольних та їх оцінювання.

5. Самостійна робота здобувача

Самостійна робота передбачає: підготовку до лекцій та семінарських занять; підготовку до участі в обговоренні питань теми; самоконтроль набутих знань; опрацювання джерел зі списку літератури (базової / додаткової); створення презентацій (за вимогою) для візуального супроводу доповіді; до написання реферату; екзамену тощо.

6.1. Теми для самостійного опрацювання – не заплановано

6.2. Підготовка до лекційних та семінарських занять. Для підготовки до лекційних та семінарських занять здобувачу необхідно опрацювати заплановану базову і допоміжну літературу та підготувати матеріал для обговорення на заняттях. На це здобувачу виділяється **62** години СР.

6.3. Експрес-контрольні. На підготовку до трьох експрес-контрольних відводиться **6** години. На експрес-контрольні викладач розробляє теми та своєчасно ознайомлює з ними студентів.

6.4. Реферат. На підготовку та оформлення реферату відводиться **10** годин СР. Тему реферату здобувач повинен обрати та узгодити з викладачем не пізніше 3 тижня від початку занять. Рекомендований список тем рефератів надано у **додатку Б**. Методичні рекомендації щодо оформлення реферату надано в **додатку В**. Терміни подання реферату викладачу не пізніше 12 тижня. Захист реферату планується на 13 тижень.

6.5. Екзамен. Екзамен проводиться в період екзаменаційної сесії, по завершенню навчального семестру згідно ухваленого графіку. На підготовку до екзамену відводиться **30** годин СР. Перелік питань для підготовки до екзамену надано у **додатку А**. В період дистанційного навчання екзамен може бути проведений згідно графіку за допомогою Google Classroom та платформи для проведення онлайн-зустрічей Google Meet.

Політика та контроль

6. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

7.1. Правила відвідування занять

Лекції. Аспірантам необхідно регулярно відвідувати лекції, брати активну участь у дискусіях та обговореннях проблем. Така робота дозволяє аспіранту якісно систематизувати навчальний матеріал та формувати власну поведінку у науковому середовищі у майбутньому

Семінарські заняття. Семінарські заняття є логічним та інформаційним продовженням лекційного матеріалу.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. За результатами роботи на семінарах значною мірою формується рейтинг аспіранта. Кожне пропущене семінарське

заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з навчальної дисципліни. Це може стати причиною недопуску аспіранта до іспиту. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, та відпрацьовані аспірантом у формі, узгодженою з викладачем (творчі роботи з проблемних питань означених тем, підготовка відео презентації, відповіді на запитання викладача). Презентацію та відповіді на запитання / зауваження викладача прикріплюють до відповідного завдання в Google класі.

Очікується, що на семінарському занятті кожен аспірант доповідатиме самостійно з обраного ним питання за темою семінару. Очікується, що аспіранти пояснюватимуть чому вони сформували власну думку саме таким чином а також висловлюватимуть свою думку щодо думок (доповідей) інших аспірантів. Саме семінарські заняття є практичною площиною опанування матеріалу дисципліни та формування необхідних умінь.

7.2. Правила виконання завдань

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Теорія і методологія історичних досліджень», здобувачі:

1) на лекціях:

- для додаткового оцінювання знань виконують експрес-контролі (експрес-контроль бажано проводити наприкінці лекції, виділяючи на цей вид роботи 5-8 хвилин). На експрес-контрольні рекомендується виносити або тестові питання, або одне проблемне питання з дисципліни, сприятливе для узагальнення, аналізу та синтезу історичної, загальногуманітарної й загальнонаукової інформації, формулювання власної позиції здобувача щодо викладеного матеріалу з метою усвідомлення сутності історичних процесів через біографію як історико-культурологічне явище.

2) на семінарських заняттях

самостійно

- готуються до доповіді за темами семінарських занять;
під керівництвом викладача:
- організовують дискусії між здобувачами та викладачем з проблемних питань курсу, акцентуючи увагу на аналіз та узагальнення наукової інформації;
- обґрунтовують сформульовані власні позиції та свою думку щодо оцінювання викладеного матеріалу.

Завдання та матеріали для проведення експрес-контролів / творчих завдань формує викладач на основі навчального матеріалу та подає у Google Classroom та у додатку до силабусу.

7.3. Правила поведінки на заняттях.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Теорія і методологія історичних досліджень» здобувачі на **лекціях** уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.). Допускається діалог між здобувачем та викладачем.

На **семінарських** заняттях здобувачі:

- роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Участь здобувачів на семінарських заняттях виглядає як сумарна робота, в яку входить:
 - виступ з основного питання або усна наукова доповідь;
 - доповнення, запитання до доповідача, рецензія на виступ;
 - участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
 - аналіз джерел та наукової історичної літератури;
 - письмові завдання (тестові завдання, творчі роботи, історичні есе тощо) та їх оформлення відповідно до вимог кафедри, наданих в додатку Г

Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота здобувача передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або здобувачі). Очікується, що кожен здобувач має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших здобувачів та висловлюватиме власну думку під час тематичних

обговорень. Здобувачам дозволяється користуватися власними письмовим нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти. Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між здобувачами.

Тематика лекцій і семінарів висвітлена у робочій програмі дисципліни (силабусі), яка розміщена в Електронному кампусі, на вебсайті кафедри історії, платформі «Сікорський» (Moodle, Google Classroom).

7.4. Заохочувальні та штрафні бали

Заохочувальні бали

Здобувачів заохочують до науково-дослідницької роботи за темою дисертації та оприлюднення її результатів, зокрема до участі у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи», яку щорічно організовує кафедра історії КПП ім. Ігоря Сікорського або публікації у науковому журналі «Сторінки історії» (категорії A, Web of Science). Написання тез та/або статті з тематики навчальної дисципліни до 10 балів.

Згідно пп. 3.16 – 3.17 Положення стартові бали формуються як сума балів, отриманих за результати заходів поточного контролю та заохочувальних балів і становить 50 балів.

Штрафні бали не передбачені.

7.5. Реферат

Тему реферату здобувач повинен обрати та узгодити з викладачем не пізніше 3 тижня від початку занять. Теми реферату здобувач може обирати із запропонованих викладачем або пропонувати свою тему.

Реферат виконується:

- відповідно до методичних рекомендацій (додаток В).
- з урахуванням академічної доброчесності, зокрема: самостійного виконання роботи; посилення на джерела інформації у разі використання тверджень, відомостей тощо; дотримання норм законодавства про авторське право і сумісні права; надання достовірної інформації про джерела інформації тощо. У разі виявлення порушень академічної доброчесності реферат не зараховується і здобувач може бути відрахований з університету.

Реферат подається на перевірку викладачу не пізніше 12 тижня.

Захист реферату планується на 13 тижні із застосуванням мультимедійного обладнання.

7.6. Політика крайніх термінів та перескладань.

Опрацювання пропущеного лекційного матеріалу відбувається шляхом посиленої підготовки до семінарських занять.

Згідно пп.3.1. – 3.2. Положення (<https://osvita.kpi.ua/node/37>) непроходження здобувачами заходу поточного контролю (наприклад, експрес-контроль на лекції, робота на семінарському занятті, тестування тощо) під час аудиторного заняття в синхронному режимі **без поважних причин оцінюється у 0 балів**.

Якщо контрольні заходи пропущені здобувачем з поважних причин, то йому надається можливість виконати їх у визначений викладачем час та формі. Оцінювання відпрацьованих здобувачем контрольних заходів проводиться згідно рейтингової системи оцінювання результатів навчання (п.8 Силабусу).

Реферат здобувач повинен надати не пізніше 12 тижня та захистити його на 13 тижні. При невиконанні даної умови допуску до екзамену здобувач отримує 0 балів за реферат та не допускається до екзамену.

Не треба чекати наближення заліково-екзаменаційної сесії для відповідного спілкування з викладачем із пропущених контрольних заходів. Рекомендується як найшвидше випрацювати пропущені контрольні заходи.

7.7. Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та ключові принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності визначена у «Положенні про систему запобігання академічного плагіату в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/47>, а також на вебсторінці університету: <https://kpi.ua/academic-integrity>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Види контролю

Поточний контроль: здійснюється під час навчальних занять і має на меті перевірити рівень підготовки здобувачів до занять. Семінари проводяться у формі дискусій з проблемних питань заняття, з акцентуванням уваги на узагальненні наукової інформації. Експрес-контроль у письмовій формі (тести під час дистанційного навчання) проводиться під час лекцій тричі на семестр. Враховується підготовка та захист реферату.

Календарний контроль: проміжна атестація (далі – атестація) не передбачено.

Семестровий контроль: залік.

Система оцінювання (поточний контроль)

Рейтинг здобувача з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) контроль залишкових знань на 3 лекційних заняттях у формі експрес-контролів (тести під час дистанційного навчання) протягом 5-10 хв.;
- 2) роботу на 7 семінарських заняттях;
- 3) доповідь за темами розділів та/або за темою дисертаційного дослідження
- 4) реферат;
- 5) екзамен

Система оцінювання контрольних заходів:

№ з/п	Контрольний захід	%	Ваговий бал	Кіл-ть	Всього
Стартова складова					50
1.	Робота на семінарських заняттях	21	3	7	21
2	Контроль залишкових знань на лекційних заняттях	6	2	3	6
3	Доповідь за темами розділів та/або за темою дисертаційного дослідження	15	5	3	15
4	Реферат	8	8	1	8
Екзаменаційна складова					50
5	Екзамен	50	50	1	50
	Всього	100			100

1. Робота на семінарських заняттях

Робота здобувача складається із двох компонентів: доповіді на семінарських заняттях та/або активна робота на семінарі.

Ваговий бал за роботу на кожному із 7 семінарських заняттях та доповідях на них становить – 3 балів. Максимальна кількість балів за роботу здобувача на семінарських заняттях становить — 21 бал.

Критерій оцінювання роботи здобувача на семінарі:

3 бали	- тема розкрита повністю (не менше за 90% потрібної інформації). Надано відповідні обґрунтування та особистий погляд на проблему. Надано правильні та повні відповіді на запитання (не менше за 90% потрібної інформації). Окрім доповіді здобувач брав активну участь в роботі семінару.
2,5 бали	- тема розкрита достатньо повно (не менше за 75% потрібної інформації). Надано з незначними неточностями обґрунтування та/або особистий погляд на проблему. Надано достатньо повні відповіді на запитання (не менше за 75% потрібної інформації). Окрім доповіді здобувач взяв активну участь в роботі семінару.
2 бали	- тема розкрита неповно (не менше за 60% потрібної інформації), недостатньо обґрунтована. Відповіді на запитання неповні (не менше за 60% потрібної інформації). Окрім доповіді здобувач брав участь в роботі семінару.
0 балів	- доповідь на семінарі становить менше 60% необхідної інформації. Тема не розкрита, відсутній особистий погляд на проблему, неповні відповіді на запитання. Здобувач не брав участі в обговоренні питань семінару.

2. Контроль залишкових знань на лекційних заняттях

Контроль залишкових знань проводиться на 3 лекційних заняттях у формі експрес-контролів (письмове завдання або тестів) протягом 5-10хв.

Ваговий бал одного експрес-контролю становить – 2 бали. Максимальна кількість балів за експрес-контролі становить –6 балів.

Критерій оцінювання одного експрес-контролю

1 – 2 балів	- не менше за 60% потрібної інформації
0 балів	- відповідь відсутня або невірна (менше за 60% потрібної інформації)

3. Доповідь за темами розділів ОК (в тому числі за темою дисертаційного дослідження)

Ваговий бал однієї доповіді – 5 балів. Максимальна кількість балів за три доповіді становить 15 балів.

Критерій оцінювання однієї доповіді

5 балів	- тема розкрита повністю (не менше за 90% потрібної інформації). Надано відповідні обґрунтування та особистий погляд на проблему. Надано правильні та повні відповіді на запитання (не менше за 90% потрібної інформації).
4 бали	- тема розкрита достатньо повно (не менше за 75% потрібної інформації). Надано з незначними неточностями обґрунтування та/або особистий погляд на проблему. Надано достатньо повні відповіді на запитання (не менше за 75% потрібної інформації).
3 бали	- тема розкрита неповно (не менше за 60% потрібної інформації), недостатньо обґрунтована. Відповіді на запитання неповні (не менше за 60% потрібної інформації).
0 балів	- доповідь до семінару не відповідає вимогам до «Достатньо». Тема не розкрита, відсутній особистий погляд на проблему, неповні відповіді на запитання.

4. Реферат

Ваговий бал реферату становить – 8 балів.

Критерій оцінювання реферату

8 балів	– відповідність вимогам до змісту, структури та оформлення не менше ніж 90%
6-7 балів	– робота відповідає вимогам змісту та структури, але має неточності в оформленні та містить не менше за 75% потрібної інформації
5 балів	– робота не зовсім відповідає вимогам змісту та структури, має неточності в оформленні, незначні помилки в тексті та містить не менше за 60% потрібної інформації
0 балів	- робота не відповідає вимогам змісту та структури, має неточності в оформленні, значні помилки в тексті та містить менше за 60% потрібної інформації. Або несвоєчасно надано на перевірку

Умови допуску до семестрового контролю є: стартовий рейтинг не менше 25 балів (п.3.3 Положення); своєчасне надання реферату на перевірку викладачу та його захист.

Екзамен

Екзаменаційну роботи всі здобувачі, які виконали умови допуску до екзамену, виконують обов'язково.

Екзаменаційний білет складається з 4-х питань.

Ваговий бал питання – 12,5.

Максимальна оцінка за екзаменаційну роботу – 50 балів.

Критерій оцінювання екзаменаційного питання

12 - 12,5 балів	- повна відповідь (не менше за 90% потрібної інформації)
10 -11 балів	- відповідь на питання в цілому розкрито (не менше за 75% потрібної інформації)
7,5 - 9 балів	- неповна відповідь (не менше за 60% потрібної інформації), значні помилки
0 балів	- неповна відповідь (менше за 60% потрібної інформації) або відповідь відсутня

До зниження рейтингу здобувача призводить: невиконання експрес-контролів та модульної контрольної роботи; неналежна підготовка до семінарів; неточності, неповнота, помилки у відповідях чи ґрунтуваннях на не достовірних історичних джерел; несвоєчасне подання реферату на захист та його не відповідність вимогам до змісту, структури та оформленню.

Здобувач може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача з виставленою оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом <https://osvita.kpi.ua/node/182>.

Підсумкова рейтингова оцінка здобувача складається з суми стартових балів (сума балів отриманих за результатами заходів поточного контролю та заохочувальних балів (п. 3.17 Положення)) та балів з екзамену. До відомості викладач вносить підсумкову рейтингову оцінку здобувача з подальшим переведенням її до оцінок за університетською шкалою (Таблиця 1), або стартові бали і відмітку «не допущено», «усунено», «не з'явився» (п.3.18 Положення, Таблиця 2).

Таблиця 1. Відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100–95	Відмінно
94–85	Дуже добре
84–75	Добре
74–65	Задовільно
64–60	Достатньо
Менше за 60	Незадовільно

Таблиця 2. Відмітки у відомості семестрового контролю

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю. Невиконання умов допуску до семестрового контролю, а саме: не своєчасного надання реферату на перевірку викладачу та його захист; стартовий рейтинг становить менше 25 балів.
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач був допущений, але не з'явився на залік.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

НПП можуть вносити уточнення до змістовних модулів, РСО та завдань до МКР та експрес-контролів відповідно до власних методичних напрацювань.

Рекомендований перелік питань до семестрового контролю (заліку) надані в **додатку А** до силабусу.

Перелік тем на експрес-контроль кожний НПП розробляє у відповідності до власних методичних напрацювань.

В **додатку Б** до силабусу надано рекомендовані теми рефератів.

Методичні рекомендації кафедр з їх оформлення надані в **додатку В**.

Визнання результатів навчання в інших ВНЗ, а також у неформальній/ інформальній освіті.

В Університеті визнання результатів навчання в інших ВНЗ, у тому числі у неформальній/ інформальній освіті ухвалено в:

- Положенні про визнання іноземних документів про освіту (<https://osvita.kpi.ua/node/123>);
- Положенні про визнання в КПП ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://osvita.kpi.ua/node/179>);
- Положенні про академічну мобільність (<https://osvita.kpi.ua/node/124>);
- Порядку оформлення індивідуального навчального плану студентів, які беруть участь у програмах академічної мобільності (<https://osvita.kpi.ua/node/186>).

При наявності у здобувача документів, які підтверджують його участь у наукових конференціях (міських, міжміських, Всеукраїнських тощо), академічній мобільності (в тому числі індивідуальній) за темою семінарського заняття або розділу навчальної дисципліни, вони можуть враховуватися викладачем у семестровому та поточному контролі відповідно до рейтингової системи оцінювання результатів навчання. Додаткова валідація даних результатів неформального навчання не передбачається (згідно п. 2.2. Положенням про визнання в КПП ім. Ігоря Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті).

Позааудиторні заняття

Заняття з оформлення списку використаних джерел та публічний захист доповіді можуть бути проведені в Науково-технічній бібліотеці ім. Г. І. Денисенка (за попередньою згодою).

Можлива участь здобувачів у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Історія, культура, пам'ять у науковому вимірі: стан, перспективи».

Дистанційне навчання

Можливе синхронне та асинхронне дистанційне навчання з використанням платформи для відео-конференцій (Google Meet) та освітньої платформи дистанційного навчання «Сікорський» (Google Classroom).

Навчальний процес у дистанційному режимі здійснюється відповідно до затвердженого розкладу навчальних занять. Заняття проходять із використанням сучасних ресурсів проведення онлайн-зустрічей (організація відео-конференцій).

Інклюзивне навчання

Допускається відповідно до «Положення про організацію інклюзивного навчання у КПІ ім. Ігоря Сікорського» (2020). Детально: <https://osvita.kpi.ua/ppoin>

Робочу програму навчальної дисципліни (Силабус):**Складено**

Зав. каф. історії, д-р іст. наук., професор Костиєва Світлана Олександрівна

посада, науковий ступінь, вчене звання, ПІБ

Ухвалено кафедрою **історії** (протокол № 14 від 18 червня 2025р.)

Погоджено НМКУ В9 (протокол №12 від 18.06.2025)

Погоджено Методичною комісією ФСП (Протокол №12 від 18.06.2025)

До силабусу внесені зміни на підставі Положення (<https://osvita.kpi.ua/node/37>) та розпорядження по університету №РП/333/25 від 30.09.2025.

Ухвалено кафедрою **історії** (Протокол № 4 від 09 жовтня 2025р.)

Погоджено Методичною комісією ФСП (протокол № 1 від 14 жовтня 2025р.)

Погоджено НМКУ В9 (протокол №3 від 15 жовтня 2025р.)

Додаток А
Перелік питань до семестрового контролю (екзамен)

Зразок екзаменаційного білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Рівень вищої освіти

Третій (освітньо-науковий)

Спеціальність **032 Історія та археологія**

(код і назва напрямку підготовки)

Освітня програма

Історія

(код і назва спеціальності)

Навчальна дисципліна

Теорія і методологія історичних досліджень

(назва)

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № _____

- 1** *Питання з I блоку питань*
- 2** *Питання з II блоку питань*
- 3** *Питання з III блоку питань*
- 4** *Питання з IV блоку питань*

Затверджено на засіданні кафедри

Історії

(назва кафедри)

Протокол № _____

від _____

« _____ »

202 _____

р.

Завідувач кафедри історії

(підпис)

(Прізвище та ініціали)

ПИТАННЯ для формування екзаменаційних білетів*

Питання I з блоку питань

1. Визначте чим відрізняється методологія історії від філософії історії, від історіософії та історичної соціології.
2. Охарактеризуйте «історичний час» як категорію та кількісну основу будь-якої періодизації. Наведіть конкретні приклади
3. Опишіть основні ідеї критичної історіографії XVII ст. та її вплив на історіописання на українських землях .
4. Опишіть соціальну історію В.Дільтея та М.Вебера. Покажіть відокремлення гуманітарного знання від природничого.
5. Розкрийте нові тенденції в розвитку теоретичної історії другої половини XX ст.

Питання II з блоку питань

1. Що розуміють під методологією історіографії.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні періоди розвитку української історичної думки.
3. Розкрийте розуміння історичного процесу як множини цивілізацій.
4. В чому полягає сутність лінійного і нелінійного підходів до розуміння історії.

Питання III з блоку питань

1. Опишіть основні методи пошуку та збору наукової інформації.
2. В чому полягають особливості аналізу та інтерпретації історичної інформації.
3. Які критерії лежать в основі класифікації історичних документів
4. Які форми обміну науковою інформацією вам відомі.
5. Доведіть що філософія історії є галуззю наукового пізнання.

Питання IV з блоку питань

1. Охарактеризуйте найбільш важливі спеціальні методи історичної науки та проілюструйте їх використання на прикладі власного наукового дослідження.
2. Дайте класифікацію конкретно-наукових (емпіричних) методів дослідження та висвітліть їх методологічні прийоми.
3. Визначте зміст науково-дослідних процедур та наведіть приклади їх застосування.
4. Розкрийте роль історико-порівняльного методу в формуванні історичних концепцій.
5. Розкрийте особливості застосування методів синхронного та діахронного аналізу в історичних дослідженнях.
6. Наведіть приклади застосування історико-системного підходу в історичних дослідженнях.

Додаток Б

Теми рефератів

1	Об'єкт і предмет методології історії.
2	Історико-цивілізаційна концепція А.Д. Тойнбі
3	Історико-теоретичні праці Р.Д. Коллінгвуда.
4	«Нова наукова історія» та її розгалуження у сучасній історіографії.
5	«Нова економічна історія» та її досягнення.
6	Місце «психоісторії» у сучасній історіографії .
7	«Кліометрика» у сучасних історичних дослідженнях.
8	Екзистенціальна філософія історії М. Хайдеггера.
9	«Кінець історії» у працях Ф. Фукуями.

Додаток В

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ оформлення реферату

з навчальної дисципліни

Теорія і методологія історичних досліджень
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня «*доктора*
філософії»

спеціальність 032 Історія та археологіяосвітньо-наукова програма Історія
(назва)форма навчання денна**РОЗРОБНИКИ:**Зав. каф. історії, д-р іст. наук., професор Костишева Світлана Олександрівна

(посада, наукова ступінь, вчене звання, ПІБ)

І. Загальні вимоги до реферату

Одне зі значень слова «реферат» (від лат. «referro» – доповідати, повідомляти) – це доповідь на будь-яку тему, підготовлена на підставі критичного огляду інших джерел. Методика реферування полягає в послідовному здійсненні операцій, пов'язаних з оцінкою, відбором, аналізом і узагальненням відомостей, які містяться в первинному джерелі.

При виборі теми реферату з переліку тем, запропонованого в додатку Г головне – керуватися власними науковими інтересами. Можна також пропонувати власні теми рефератів, дотичні водночас до змісту навчальної дисципліни та до теми дисертаційного дослідження, аби в перспективі органічно вписати текст реферату в структуру дисертації.

Загальні рекомендації до реферату

- Мова – державна.
- Стиль – науковий.

Вимоги до оформлення реферату

Обсяг реферату: 15–20 сторінок без списку використаних джерел і літератури.

- Формат сторінок – А 4.
- Шрифт та кегель – Times New Roman, 14.
- Міжрядковий інтервал – 1,5.
- Поля: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє і нижнє – 20 мм.
- Простий план.
- Всі підписи в рефераті ставляться тільки синьою ручкою.

Структура реферату

Реферат складається з таких частин:

- титульний аркуш;
- зміст;

- вступ;
- основна частина;
- висновок;
- список використаних джерел і літератури.

Титульний аркуш. Під час оформлення титульного аркушу враховується шаблон, наведений у додатку Д до методичних рекомендацій.

Номер сторінки на титульному аркуші не ставиться.

Зміст реферату містить перелік розділів, підрозділів і номери сторінок до них.

Вступ. Складається з постановки проблеми, обґрунтування її актуальності.

Основна частина. Перед тим, як приступити до написання основної частини, необхідно визначитися з назвами розділів і підрозділів. В роботі необхідно стисло, логічно й аргументовано викладати зміст і результати досліджень, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології¹.

Текст реферату може супроводжуватися ілюстраціями, які допомагають розкрити зміст викладеного матеріалу.

Висновок. У висновку наводяться основні наукові результати, отримані автором особисто, стисло викладаються підсумки проведеного дослідження².

Список використаних джерел і літератури слід розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні дисертацій), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку³.

Оформлюється список відповідно до чинного ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» або ж до одного з міжнародних стилів оформлення публікацій: MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; Vancouver style.

II. Загальні вимоги до оформлення текстової частини реферату

Сторінки реферату мають бути пронумеровані. Першою є титульна сторінка, але на ній номер сторінки не ставиться, поточну нумерацію розпочинають указувати зі сторінки «Зміст». Номер сторінки ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки.

Розділи

1. *Заголовки структурних частин* роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ», друкують великими літерами з вирівнюванням по центру сторінки.

Кожен із цих підрозділів розпочинається з нової сторінки. Переносити слова у заголовку та підкреслювати їх не дозволяється. Структурні частини роботи, такі як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. (Не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 6. ВИСНОВКИ»).

2. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу (за допомогою «нерозривного переносу» комбінацією клавіш «**Enter + Shift**»).

¹ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 6.

² Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 160.

³ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 12.

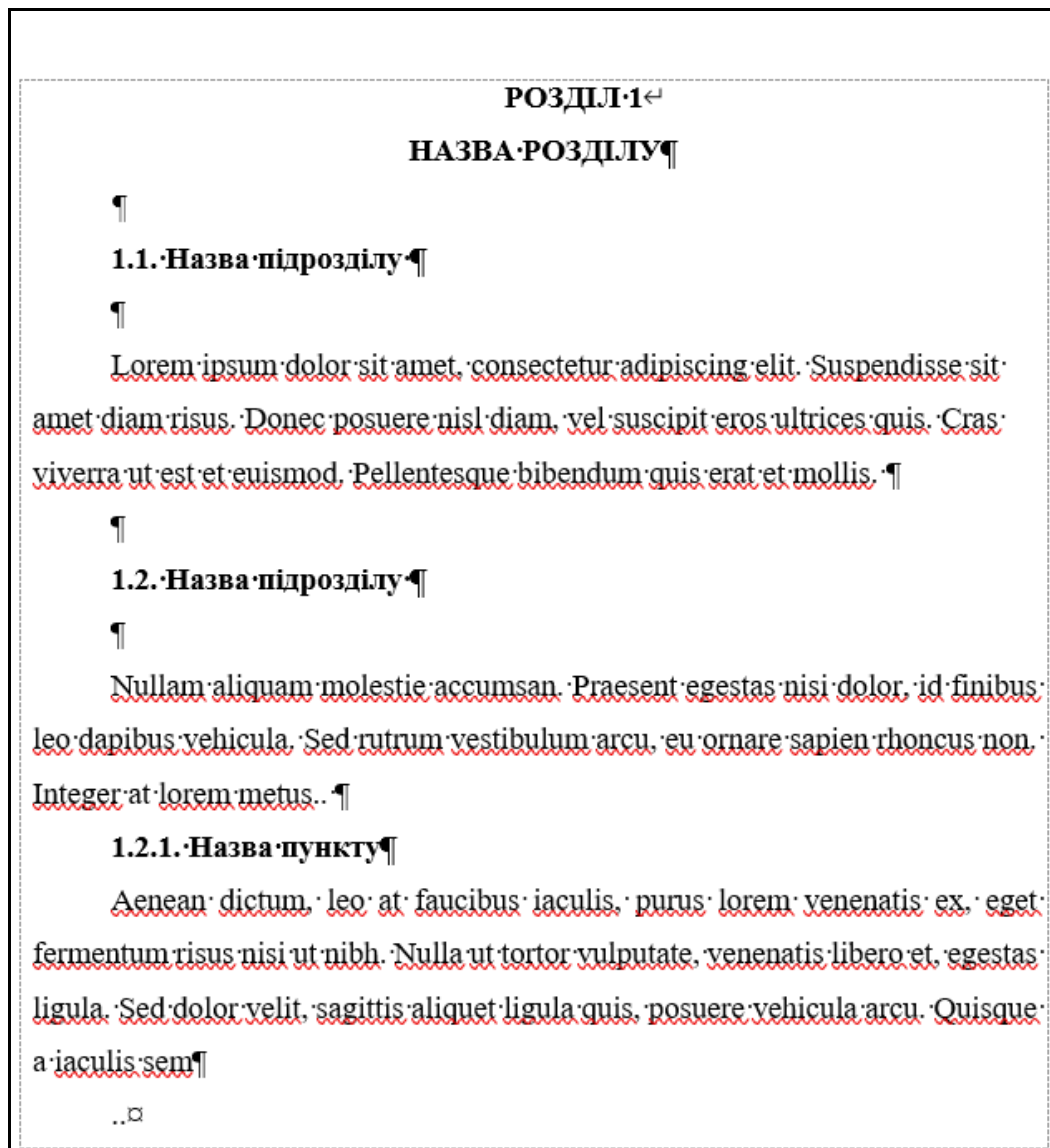
Підрозділи, пункти

1. *Заголовки підрозділів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку наводять заголовок підрозділу.

2. *Заголовки пунктів* друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок пункту.

3. Між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом слід робити додатковий міжрядковий інтервал.

Приклад

Ілюстрації

1. *Ілюстрації* позначають словом «Рисунок» і нумерують. Рисунок обов'язково розміщують одразу після абзацу, де про нього йдеться. Назву рисунка наводять знизу (по центру) або праворуч від рисунка.

2. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках “(рис. 3.1)” або зворот типу: “...як це видно з рис. 3.1⁴” або “...як це показано на рис. 3.1”.

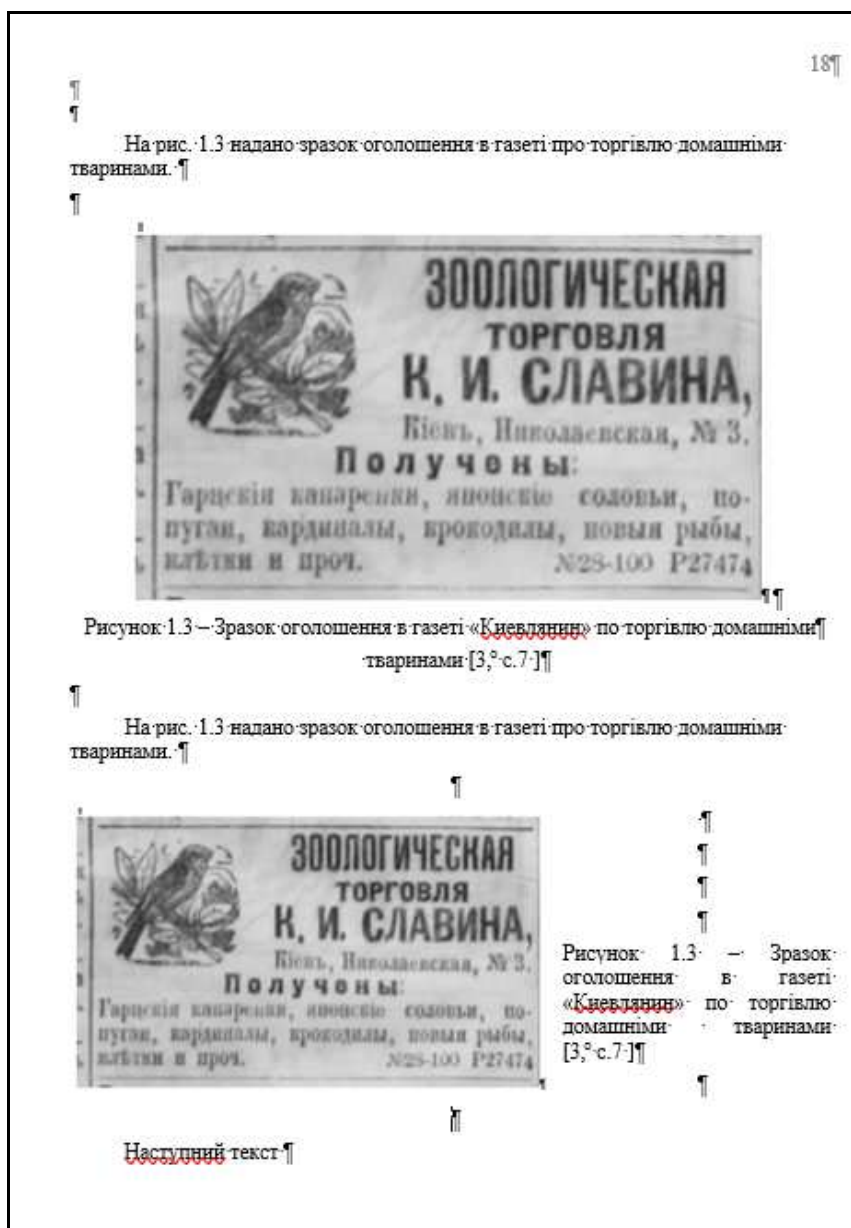
3. Підпис рисунку за алгоритмом:

«Рисунок[]№ розділу[.]№ по порядку рисунку[]-Назва рисунку»

(Приклад: Рисунок 1.3 -Контурна карта території України X ст.)

4. Між текстом і рисунком, а також між назвою рисунка й текстом після рисунка слід робити додатковий міжрядковий інтервал⁵.

Приклад:

Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Здобувач повинен обов'язково посилатися на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Цитата в тексті береться в дужки “ ” або « ».

Використовуючи ідеї або розробки, що належать також і співавторам, разом з якими були написані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт.

У разі використання запозиченого матеріалу без посилання на автора та джерело

⁴ Звернути увагу, що при переносі в тексті посилання на рисунок номер рисунку окремо не переноситься від слова «рис.».

⁵ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 50.

робота не зараховується⁶.

Посилання в тексті роботи на джерела та цитати слід оформлювати відповідно до відповідно до чинного ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання» або ж до одного з міжнародних стилів оформлення публікацій: MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; Vancouver style.

Посилання на ілюстрації вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад, «рис. 1.2».

На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3»⁷.

Посилання на цитату зазначається коротко у квадратних дужках номер джерела в списку літератури та вихідну сторінку цитати: «...[Текст цитати].....[10, с. 355]».)

Додатки

Додатки (за наявності) оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації й таблиці, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д); таблиця (А.1) – перша таблиця додатка А⁸.

⁶ Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 6.

⁷ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 50.

⁸ Мазур О. В. Основи наукових досліджень: Посібник для студентів філологічних спеціальностей. Вінниця, нова книга, 2013. С. 54.

Додаток Г

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ І ПРАВА
кафедра ІСТОРІЇ

РЕФЕРАТ

з дисципліни

Теорія і методологія історичних досліджень

спеціальність

032 «Історія та археологія»

освітньо-наукова програма

Історія

На тему

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Виконав (-ла) здобувач (-ка) _2-го року підготовки
гр. СІ-41ф

ПРИЗВИЩЕ ІМ'Я ПО БАТЬКОВІ здобувача

Засвідчую, що у роботі немає запозичень з праць інших авторів без відповідних посилань.

Здобувач (-ка) _____

Перевірила

Світлана КОСТИЛЄВА

Київ – 202х_р.